

Міністерство освіти і науки України
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
Луганський відділ Українського Географічного товариства
ДУ НДІ соціально-трудова відносин
Міністерства праці та соціальної політики України
Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Луганський обласний центр дитячо-юнацького туризму та краєзнавства
Слобожанський осередок Наукового товариства ім. Т. Шевченка
Луганська обласна організація Української спілки краєзнавців
Луганське обласне об'єднання
Всеукраїнського товариства „Просвіта” імені Тараса Шевченка
Газета „Краєзнавство. Географія. Туризм”

НАУКОВІ ПОШУКИ ГЕОГРАФІЧНОЇ ГРОМАДСЬКОСТІ: вчора, сьогодні, завтра

*Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 50-річчю заснування Луганського відділу
Українського Географічного товариства*

*26 – 28 жовтня 2009 року,
м. Луганськ*

Луганськ
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2009

УДК 911(063)

ББК 26.8

Н34

Редакційна колегія:

доктор геогр. наук П. Г. Шищенко,
доктор геогр. наук А. І. Доценко,
доктор геогр. наук С. І. Ішук,
доктор геогр. наук К. В. Мезенцев,
доктор геогр. наук В. В. Стецюк,
доктор геогр. наук О. Г. Топчієв,
кандидат геол.-мін. наук М. І. Удовиченко,
кандидат геогр. наук О. О. Кисельова,
кандидат геогр. наук Ю. О. Кисельов

Н34 **Наукові** пошуки географічної громадськості: вчора, сьогодні, завтра: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., присвяченої 50-річчю заснування Луганського відділу Українського Географічного товариства (26 – 28 жовтня 2009 року, м. Луганськ) / Відп. ред. Ю. О. Кисельов. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. – 213 с.

У збірнику наукових праць представлено результати й визначено перспективи досліджень з усіх напрямів сучасної географії – природничого, суспільствознавчого, екологічного. Окремі матеріали висвітлюють актуальні проблеми методики викладання географічних дисциплін у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах.

УДК 911(063)

ББК 26.8

*Рекомендовано до друку науковою комісією
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 1 від 15 вересня 2009 р.)*

© ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009

УДК 911(063)
ББК 26.8
НЗ4

Редакційна колегія:

доктор геогр. наук П. Г. Шищенко,
доктор геогр. наук А. І. Доценко,
доктор геогр. наук С. І. Ішук,
доктор геогр. наук К. В. Мезенцев,
доктор геогр. наук В. В. Стецюк,
доктор геогр. наук О. Г. Топчієв,
кандидат геол.-мін. наук М. І. Удовиченко,
кандидат геогр. наук О. О. Кисельова,
кандидат геогр. наук Ю. О. Кисельов

НЗ4 **Наукові** пошуки географічної громадськості: вчора, сьогодні, зав матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., присвяченої 50-річчю заснування Луганськ відділу Українського Географічного товариства (26 – 28 жовтня 2009 року, м. Луганськ). Відп. ред. Ю. О. Кисельов. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. 213 с.

У збірнику наукових праць представлено результати й визначено перспективи дослідже усіх напрямів сучасної географії – природничого, суспільствознавчого, екологічного. Ок матеріали висвітлюють актуальні проблеми методики викладання географічних дисциплі загальноосвітніх і вищих навчальних закладах.

УДК 911(063)
ББК 26.8

*Рекомендовано до друку науковою комісією
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 1 від 15 вересня 2009 р.)*

ЗМІСТ

I. ПЛЕНАРНІ ДОПОВІДІ

<i>Шищенко П.Г.</i> НАУКОВІ ДОСЯГНЕННЯ ЛУГАНСЬКИХ ГЕОГРАФІВ У СВІТЛІ ЮВІЛЕЙНОЇ ДАТИ	3
<i>Жадан В.І., Кисельова О.О.</i> СТОРІНКИ ІСТОРІЇ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДИ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	4
<i>Доценко А.І.</i> МІСТА РАЙОННОГО ЗНАЧЕННЯ ТА ЇХ РОЛЬ У РЕФОРМУВАННІ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ	8
<i>Ішук С.І., Гладкий О.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ І ТИПОЛОГІЇ ПРОМИСЛОВИХ АГЛОМЕРАЦІЙ	11
<i>Кравчук Я.С., Кобзак Р., Зубрицький Ю.</i> ГЕОМОРФОЛОГІЧНЕ КАРТОГРАФУВАННЯ ПРИ ВИРІШЕННІ ІНЖЕНЕРНИХ ЗАВДАНЬ	13
<i>Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В.</i> ГЕНДЕРНІ СПІВВІДНОШЕННЯ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ В УКРАЇНІ	16
<i>Олійник Я.Б., Мельник К.Ю.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ	18
<i>Стецюк В.В.</i> ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПРИРОДНІ ТА ЕТНОКУЛЬТУРНІ ФЕНОМЕНИ УКРАЇНИ	21
<i>Топчієв О.Г., Яворська В.В.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ПОСТУЛАТИ НОВОГО АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ	29

II. ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

<i>Бабич О.</i> ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЛІСОПАРКІВ М. ЛЬВОВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ОПТИМІЗАЦІЇ	33
<i>Белоусова Н.В.</i> СТРУКТУРНА ЗМІННІСТЬ ГЕОСИСТЕМ ПІД ВПЛИВОМ ЛЮДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	35
<i>Брусак В.П.</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ГЕОГРАФІЗАЦІЇ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ	38
<i>Ворова В.П.</i> ЛАНДШАФТНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРИ АЗОВО-СИВАСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ	40
<i>Гришко С.В.</i> СТАРОБЕРДЯНСЬКЕ ЛІСНИЦТВО ЯК ЛІСОКУЛЬТУРНИЙ ЛАНДШАФТ У СТЕПУ	43
<i>Дарницький В.Б., Ищенко М.А.</i> О СОПРЯЖЕНИИ ВОДНЫХ ЦИКЛОВ НАД КОНТИНЕНТАМИ И В ОКЕАНЕ НА ПРИМЕРЕ СЕВЕРО-ЗАПАДНОЙ ЧАСТИ ТИХОГО ОКЕАНА	45
<i>Дернов В.С., Удовиченко Н.И.</i> НОВЫЕ НАХОДКИ КАМЕННОУГОЛЬНЫХ АММОНОИДЕЙ НА ТЕРРИТОРИИ ЛУГАНСКОЙ ОБЛАСТИ	49
<i>Дмитриченко Т.М.</i> ЕКОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ОЦІНКИ РЕЛЬЄФУ ІЗЯСЛАВСЬКОГО КРАЮ (півночі пограничної зони Придніпровської та Подільської височин)	53
<i>Зав'ялова Т.В.</i> ПРИРОДНІ УМОВИ БАСЕЙНУ Р. МОЛОЧНОЇ ЯК ПОКАЗНИКИ ФОРМУВАННЯ ЛІХЕНОФЛОРИ	56
<i>Іванова В.М., Кірнік А.А.</i> ВПЛИВ СУЧАСНИХ ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я	58
<i>Исаева Р.Я.</i> ЛЕКАРСТВЕННЫЕ РАСТЕНИЯ ЛУГАНСКОЙ ОБЛАСТИ, ИХ ЭКОЛОГИЯ И ОХРАНА	60
<i>Кисельова О.О.</i> ЛІМІТУЮЧІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ЯРУЖНОЇ ЕРОЗІЇ В ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	61
<i>Кокус В.В.</i> НАУКОВІ ТОВАРИСТВА ПРИ ВУАН ТА ЇХ ВНЕСОК У ВИВЧЕННЯ ПРИРОДИ УКРАЇНИ В 20-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ	63
<i>Кравчук Я.С., Кобзак Р.</i> ОСОБЛИВОСТІ ГЕОМОРФОЛОГІЧНОГО КАРТОГРАФУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ	66
<i>Куделіна С.Б.</i> "ГАРЯЧІ ТОЧКИ" ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ ЯК ОБ'ЄКТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ	67
<i>Лаврик О.Д.</i> ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНТРОПОГЕННИХ ЛАНДШАФТІВ РІЧИЩ І ЗАПЛАВ	72
<i>Мельничук М.М., Ковальчук С.І., Десятник В.В.</i> ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ В РЕКРЕАЦІЇ	75
<i>Непша О.В.</i> ДО ІСТОРІЇ ФОРМУВАННЯ КІС ПІВНІЧНОГО УЗБЕРЕЖЖЯ АЗОВСЬКОГО МОРЯ	78

<i>Парилівська Г.</i> ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ СЬОГОДЕННЯ ШЛЯХОМ РЕАЛІЗАЦІЇ ГРОМАДСЬКИХ ПРОЕКТІВ	82
<i>Рунців О.І.</i> ПРИРОДНІ ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ	84
<i>Стецишин М.М., Донець І.А.</i> ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРОМЕЛІОРАТИВНИХ ЛАНДШАФТІВ МЕЛІТОПОЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ	86
<i>Ткаченко Т.І.</i> ДО СУЧАСНОГО СТАНУ ЕКОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ	88
<i>Холковська Т.Ю.</i> ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛЬСЬКИХ ВЧЕНИХ НА ТЕРЕНАХ ПОДІЛЛЯ	89
<i>Юровчик В.Г.</i> ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	91

ІІІ. СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ СТУДІЇ

<i>Альтгайм Л.Б.</i> ДЕМОГРАФІЧНИЙ ВПЛИВ ЦЕНТРУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ СИСТЕМИ РОЗСЕЛЕННЯ НА ЦЕНТРИ РАЙОННИХ ЛОКАЛЬНИХ ПІДСИТЕМ	95
<i>Андерсон В.М., Белова О.Л.</i> ПАТТЕРН-АНАЛІЗ ЯКІСНИХ ПРОСТОРОВИХ ДАНИХ В СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ	99
<i>Афоніна О.О.</i> ДЕМОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРАЦЕРЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПОЛІСЬКОГО РЕГІОНУ	100
<i>Барановський М.О.</i> ПРОГНОЗУВАННЯ ДИНАМІКИ ДЕПРЕСИВНОСТІ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ (НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	103
<i>Гаврюшенко Г.В.</i> ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	105
<i>Гасвська Н.С., Мельник І.Г.</i> ВНУТРІШНЬОРЕГІОНАЛЬНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ РЕГІОНІВ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА ФАКТОРАМИ ФОРМУВАННЯ ТА ПОШИРЕННЯ БІДНОСТІ	108
<i>Горб К.М.</i> ПРОБЛЕМИ МИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ У ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНАХ	111
<i>Дворська Л.А.</i> СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	113
<i>Кандауров В.В.</i> ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ПОДІЛУ НА РАЙОННОМУ РІВНІ (НА ПРИКЛАДІ ПІВНІЧНО-СХІДНИХ РАЙОНІВ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	116
<i>Кисельов Ю.О.</i> ЧИННИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛЮДСЬКОГО ГЕОПРОСТОРУ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ УКРАЇНИ	117
<i>Коваленко В.П., Єфименко В.І.</i> РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗЛОЧИННОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	118
<i>Козловець А.В., Сегіда К.Ю.</i> ДО ПИТАННЯ ТИПОЛОГІЇ СІМЕЙ	120
<i>Копер Н.Є.</i> ІНВЕСТИЦІЙНА ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПРОМИСЛОВОСТІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	122
<i>Корнус А.О.</i> ДИНАМІКА ЛЮДНОСТІ МІСТ ОБЛАСНОГО ПІДПОРЯДКУВАННЯ ПІВНІЧНО-СХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ	124
<i>Кулешова Г.О.</i> ГЕОГРАФІЧНА СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	126
<i>Макогон Г.Є.</i> ПОРІВНЯЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМ РОЗСЕЛЕННЯ ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНІВ (НА ПРИКЛАДІ ЛУГАНСЬКОЇ ТА ВОРОНЕЗЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ)	129
<i>Мартынченко Н.Н., Матросов В.Д.</i> НАПРАВЛЕНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНЫХ ЛОГИСТИЧЕСКИХ ЦЕНТРОВ И КОНСИГНАЦИОННЫХ ЗОН ПРИГРАНИЧНЫХ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ И РОССИИ В РАМКАХ ТРАНСГРАНИЧНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА	132
<i>Меліхова Т.Л.</i> КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД ДО СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ МІСТА	135
<i>Мельник І.Г.</i> ДЕМОГРАФІЧНІ ФАКТОРИ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ (НА ПРИКЛАДІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	137
<i>Мозговий А.А., Гринюк Т.А.</i> СТАН КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ	142
<i>Молодецький А.Е., Верстюк С.Ю.</i> ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОРТОВО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В МАЛОМУ АДЖАЛИЦЬКОМУ ЛИМАНІ	144

17.

<i>Нефедова Н.Є.</i> СУЧАСНІ ВОДОГОСПОДАРСЬКІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМКИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЇЇ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ І СВІТОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ СТРУКТУР	145
<i>Нсмець Л.М., Моштаківа Н.В.</i> БІБЛІОТЕЧНА МЕРЕЖА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	148
<i>Олійник В.Д.</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕПРЕСИВНИХ ТЕРИТОРІЙ ...	152
<i>Питуляк М.Р., Питуляк М.</i> ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ПРИДНІСТРОВ'Я	155
<i>Пологовська Ю.Ю.</i> ВПЛИВ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ НА ПОСЕЛЕНСЬКУ МЕРЕЖУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ	157
<i>Прохорова Л.А.</i> СОЦІАЛЬНЕ ОПИТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МІСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ	159
<i>Сайчук В.С.</i> ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ЕМПІРИЧНИЙ РІВНІ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗНАТЬ В КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПРАЦІ	161
<i>Сердюк А.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА	164
<i>Склярська О.І.</i> ПОНЯТТЯ ТА ТИПИ ПОЛІТИКО-ГЕОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ	165
<i>Слонова Т.І., Чикіна Ю.Ю.</i> ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ НЕВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ МІСТА ЛУГАНСЬКА	168
<i>Смочко Н.М.</i> ГІДРОЕНЕРГЕТИКА ЯК ОДНА З ПРІОРИТЕТНИХ ГАЛУЗЕЙ АКТИВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ	171
<i>Совгіра С.В., Гончаренко Г.Є.</i> ЕКОНОМІЯ ТА РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЕНЕРГІЇ	172
<i>Татарінов І.Є.</i> РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РІВНЯ ЖИТТЯ ПРАЦІВНИКІВ ВАЖКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ У 50-80-і РОКИ (НА ПРИКЛАДІ ДОНБАСУ)	176
<i>Тітенко З.В.</i> ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИКОРДОННОГО РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	178
<i>Шилова Л.Г.</i> ЗНАЧЕННЯ ПАЛОМНИЧЕСТВА ДЛЯ ПРАВОСЛАВНОГО ХРИСТИАНИНА НА ПРИМЕРЕ ЛУГАНСКИХ І СЕВЕРОДОНЕЦЬКИХ СВЯТИНЬ	181

IV. ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА

<i>Білецький М.І.</i> ДО ПИТАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ З ГЕОГРАФІЇ	185
<i>Гордашевська Г.І.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ	187
<i>Гудзевич А.В., Гусак О.М.</i> ВНЕСОК ГЕОГРАФІВ В РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНИХ НАУКОВО-КРАСЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПОЧАТКУ ХХІ СТ.	188
<i>Ештокін А.Н.</i> ВЫЧИСЛЕНИЕ КООРДИНАТ ПУНКТОВ ТЕОДОЛИТНОГО ХОДА	189
<i>Казьмірова Ю.І., Ситник О.І.</i> ХАРАКТЕРИСТИКА ПОГОДНИХ УМОВ ШИРЯЇВСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ 2003 – 2009 РР. (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СПОСТЕРЕЖЕННЯ УЧБОВОГО МЕТЕОРОЛОГІЧНОГО ПОСТА В С. МИКОЛАЇВКА)	192
<i>Ковальова Л.П.</i> СУЧАСНІ ПІДХОДИ У ВИКЛАДАННІ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ГЕОГРАФІЇ	194
<i>Ковтун Л.О.</i> ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	197
<i>Кременчуцький А.М., Вірченко П.А.</i> КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА СИСТЕМИ ОСВІТИ	198
<i>Сорокіна Г.О.</i> ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ ЯК АКТУАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	200
<i>Тімець О.В.</i> ФАХОВІ (ГЕОГРАФІЧНІ) ЗНАННЯ - ФУНДАМЕНТАЛЬНА ОСНОВА ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ	202
<i>Трегубенко О.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО КРАСЗНАВЧОГО РУХУ В 20-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ	204
<i>Шевчук С.М.</i> ВИДАТНІ ПОСТАТІ ЗЕМЛЕЗНАВЧОЇ НАУКИ ПОЛТАВЩИНИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ (професори Кость Дубняк та Михайло Самбікін)	207

бегонья (Begonia), горец почешуйный (*Polygonum presticaria* L.), липа сердцелистная (*Filia cordata* Mill.), ромашка аптечная (*Matricaria recutita* (L.) Rausher) и другие.

На территории Луганской области произрастает немало редких видов лекарственных растений, сбор которых запрещен. К ним относятся эфедра двухколосковая (*Ephedra distachia* L.), пастушья сумка обыкновенная (*Capsella bursa pastoris* L. Medik), подорожник большой (*Plantago major* L.), крапива двудомная (*Urtica dioica* L.), одуванчик лекарственный, пижма обыкновенная, горец птичий, тысячелистник обыкновенный и другие.

Ряд растений произрастает, главным образом, в северных районах области и не образуют многочисленных популяций. К ним относятся черемуха обыкновенная (*Padus racemosa* (Lam.) K. Rafeder), малина обыкновенная (*Rubus idaeus* L.), береза повислая (*Betula pendula* Roth.), вахта трехлистная, чемерица Лобеля (*Veratrum lobelianum* Bernh.), кровохлебка лекарственная (*Sanguisorba officinalis* L.), смородина черная (*Ribes nigrum* L.) и другие.

По экологической приуроченности все лекарственные растения можно разделить на растения лесов, степей, лугов, песков, сорных, водных и адвентивных. Особенно много лекарственных растений произрастает в лесах и степях (около 140 видов), в меньшем количестве – на лугах и в водоемах (68 видов), на песках и сорных (около 30 видов), адвентивных (5 видов).

Систематический анализ видового состава лекарственных растений свидетельствует о том, что наибольшее количество родов и видов содержат такие семейства, как астровые (*Asteraceae*), яснотковые (*Lamiaceae*), лилейные (*Liliaceae*), розовые (*Rosaceae*), сельдерейные (*Apiaceae*), бобовые (*Fabaceae*), капустные (*Brassicaceae*).

На территории области произрастает целый ряд растений, запасы которых уменьшаются, тем более всего, в связи с массовым сбором и несоблюдением правил сбора. К ним относятся девясил высокий (*Inula helenium* L.), коровяк лекарственный (*Verbascum phlomoides* L.), ромашка лекарственная, мать-и-мачеха обыкновенная (*Tussilago farfara* L.), валериана побегоносная (*Valeriana spirifera* Crezu.), цмин песчаный (*Helichrysum arenarium* (L.) Moench.), астрагал шерстистоцветковый и другие.

В связи с уменьшением запасов лекарственных растений необходимо соблюдать правила их сбора, что должно носить комплексный характер и включать целый ряд мероприятий: организационные (правильная планировка сбора лекарственных растений), административные (организация заповедных территорий в связи с быстрым уменьшением запасов ряда видов), законодательные (соблюдение запрета торговли частными лицами), воспитательные (соблюдение правил сбора) и др.

Основные правила рационального ведения заготовок лекарственных растений сводятся к следующему: кору снимать только со спиленных или срубленных деревьев, листья срывать с тех частей, где они доросли до нормальных размеров, оставляя молодые листья. Траву необходимо срезать, а не вырывать растения целиком. При заготовке цветков и соцветий их необходимо срезать, оставляя часть для обсеменения и последующего возобновления зарослей. Подземные части растений доставлять после созревания и осыпания плодов и семян (алтей лекарственный, валериана лекарственная, девясил высокий и др.).

Соблюдение всех правил сбора поможет сохранить запасы лекарственного сырья не только в Луганской области, но и в Украине в целом.

О.О. Кисельова, доц., к. геогр. н.

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ЛІМІТУЮЧІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ЯРУЖНОЇ ЕРОЗІЇ В ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У різних природних умовах роль природних чинників проявляється по-різному. Як приклад, на рівнинних територіях ерозійні процеси зумовлюються, головним чином, кліматичними факторами,

в той час як розчленування підвищених поверхонь інтенсивніше через виразніші морфометричні характеристики схилів, зокрема, значні глибини місцевих базисів ерозії.

Територія Луганської області різноманітна за характером поверхні, що визначається різним типом формування рельєфу у платформній (північній) та геосинклінальній, кряжовій (південній) її частинах. Відтак, і процеси яроутворення, їх характер і наслідки різні.

У північній частині Луганщини загальний характер гідрографічної мережі, що слугує скелетом яружної мережі, контролюється практично лише топографічним нахилом поверхні та літологією корінних порід. У південній її частині розвиток гідрографічної мережі має складніший характер, оскільки великою мірою визначався складною геологічною будовою та новітніми тектонічними рухами.

При оцінці факторів розвитку яружної мережі на території Луганської області ми розглядаємо такі, як глибини місцевих базисів ерозії, крутизна, довжина та експозиція схилів, сучасні тектонічні рухи земної кори та літологічні властивості гірських порід, у яких розвиваються яри.

За показники стану яружної ерозії традиційно беруться густина яружної мережі та щільність ярів. З метою визначення потенціалу яроутворення та прогнозу його подальшого розвитку нами були запропоновані такі показники заяруженості, як приріст густоти яружної мережі та приріст щільності ярів.

Зіставлення карт заяруженості та глибин місцевих базисів ерозії засвідчило, що будь-які значні закономірності в їх співвідношеннях відсутні. Для балкових водозборів як із великими (понад 180 м), так і з малими (40 – 70 м) глибинами місцевих базисів ерозії характерні невеликі значення густоти й щільності ярів. Середнім показникам глибин відповідають більш високі показники заяруженості. Вочевидь, це пов'язано з тим, що чим глибше розчленування, тим помітнішою є участь в ерозійних процесах щільних корінних порід, що гальмують яроутворення.

Кути нахилу земної поверхні в умовах Донбасу можна вважати одним із суттєвих показників інтенсивності яружного розчленування. Найбільшою заяруженістю характеризуються схили крутизною від $1,5^\circ$ до 6° . Зі збільшенням крутизни яружна ерозія розвивається інтенсивніше. Такий прямий зв'язок простежується до моменту досягнення схилами крутизни 6° , тобто значення, за якого покривні відклади мають достатню потужність для розвитку ерозійних процесів. Схили крутизною понад 6° характеризуються середнім та слабким розчленуванням. На таких схилах, де спостерігаються виходи щільних корінних порід, сучасні ерозійні процеси не проявляються, тут переважають осипні процеси. Це характерно для осьової кряжової частини Луганської області, де процеси яроутворення майже припинилися.

Залежність розвитку ерозійних процесів від експозиції схилів по-різному проявляється в різних геолого-геоморфологічних умовах. У карбових відкладах високою щільністю ярів вирізняються схили, експоновані на захід та південний схід. На крейдово-палеогенових породах за довжиною переважають відрізки річкових долин, що мають субмеридіональне простягання, тому більшість ярів приурочена до схилів західної та східної експозицій. Причина полягає в тому, що схили зі вказаними експозиціями збігаються з простяганням тектонічних структур. Чергування виходів шарів щільних порід та пухких відкладів зумовлюють розвиток просторово чітко зорієнтованих ерозійних процесів. Однак, лише за достатньої крутизни визначальна роль у розвитку ерозії належить умовам інсоляції по-різному експонованих схилів.

Однією з причин, що викликають підсилення яружної ерозії, можуть бути сучасні рухи земної кори. Виявлено, що в кряжовій частині Луганщини найвагомішого значення вони набувають для донних ярів. Так, 64% від усіх виділених локальних ділянок поширення перезаглиблених донних врізів збігаються з піднятими крилами диз'юнктивних порушень. Але цей зв'язок непрямий, оскільки у 26% випадків площі з високою щільністю донних ярів приурочені до області поширення відкритого карбону, де найбільш інтенсивне долинно-балкове розчленування, що й зумовлює високу щільність донних ярів.

У платформній частині області виявлений виразний зв'язок поширення глибоких донних ярів із балками, що оконтурюють купольні структури.

Наші дослідження показують, що розвиток ярів контролюється поширенням літологічних комплексів порід та їх геоморфологічною приуроченістю. Якщо літологічний фактор є сприятливим або несприятливим супутнім фактором розвитку яружної ерозії в разі порушення поверхневого стоку, то похили земної поверхні виконують роль регулятора цього процесу.

Спостереження свідчать, що розвиток ярів обмежується поширенням твердих корінних порід. Яри розвиваються в товщах четвертинних відкладів, літологічні типи яких приурочені до певних типів рельєфу, тобто таким чином залежать від особливостей літолого-геоморфологічних комплексів.

Так, найбільшою еродованістю характеризуються площі поширення щебеню і глини, глини та суглинків. Слабкого розвитку ерозійні процеси набувають на поєднанні глини та гальки, піску та глини. Пояснюється це геоморфологічною приуроченістю відповідних відкладів та їх поєднань.

Таким чином, в умовах Луганської області головним та визначальним фактором ґрунтоутворення є літолого-геоморфологічний; значна роль належить також крутизні схилів, горизонтальному розчленуванню, глибинам місцевих базисів ерозії. Ерозійна ж роль будь-якого природного фактора в поєднанні з іншими факторами в різних географічних обстановках в Луганській області може проявлятися більш-менш виразно.

В.В. Кокус, ас.

Вінницький державний педагогічний університет ім. Михайла Коцюбинського

НАУКОВІ ТОВАРИСТВА ПРИ ВУАН ТА ЇХ ВНЕСОК У ВИВЧЕННЯ ПРИРОДИ УКРАЇНИ В 20-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ

На сучасному етапі українського державотворення важливого значення набуває пізнання історії науки. Розвиток наукознавства дозволяє поглибити дослідження з історії і методології окремих наук, що, в свою чергу, позитивно впливає на загальні закономірності розвитку і функціонування науки як складової системи знань. Не становлять виключення й проблеми дослідження історії української географічної науки.

На сучасному етапі державотворення над проблемами дослідження історії географічної науки плідно працюють такі відомі українські вчені, як Г.І.Денисик, М.Д.Піскун, О.І.Шаблій, М.Ю.Костриця та ін. Разом з тим, ще недостатня увага дослідниками приділяється історії українського географічного краєзнавства, зокрема діяльності місцевих наукових товариств при ВУАН.

Важливу роль в становленні географічного краєзнавства в 20-х роках ХХ століття відігравали університетські центри: Харків, Львів, Київ, Одеса, та регіональні центри, де вищі навчальні заклади були відсутні, але роль лідерів на себе взяли науково-громадські товариства краєзнавчого спрямування (Житомир, Кам'янець-Подільський, Чернігів, Катеринослав, Полтава, Миколаїв, Луганськ).

Харківське наукове товариство (ХНТ) як філія УНТ виникло приблизно наприкінці 1919 року. Його очолив дійсний член УАН Б.І.Багалій. Перші установчі збори товариства вже як Харківського наукового при ВУАН відбулися у квітні 1924 р., на них були присутні 93 особи. На 1 жовтня 1926 року Харківське наукове товариство вже мало у своєму складі 482 члени і налічувало десять секцій: соціально-економічну, сільськогосподарську, природничу, медичну, педагогічну, мовну, сходознавчу, технічну, соціально-історичну та бібліографічну. Очолив товариство професор М.І.Яворський (на той час голова Укрнауки), секретарем товариства став О.А.Яната [1].

Природничу секцію було засновано в березні 1925 року. До її складу входило понад 40 членів. Головою секції було призначено М.Х.Білоусова. За ініціативою природничої секції 28 лютого 1926 року відбулося святкування ювілею 35-річчя наукової та громадської діяльності голови секції проф. М.Х.Білоусова. Цього ж року секція розпочала підготовку до видання часопису "Вісник Природознавства", розробила його програму та поставила питання перед Укрнаукою про фінансування журналу [6].

Член природничої секції наукового товариства О.С.Федоровський вивчав геологічну будову та підземні води околиць Харкова. На початку 20-х років ХХ ст. він досліджував бурові свердловини м. Харкова, склав геологічні розрізи міста та його околиць. Вченому належать також праці, присвячені корисним копалинам Харківської губернії. В другій половині 20-х років ХХ ст. активним членом Харківського наукового товариства при ВУАН був видатний гідролог, гідролог, болотознавець Є.В.Оппоків. Він – автор понад 400 наукових праць в галузі водності та стоку річок, завбачення весняних повеней і змін рівнів води у річках, нагромадження і витрат вологи в річкових басейнах, використання водних ресурсів України, осушення боліт [2].

Вагомий внесок у вивчення ґрунтового покриву України зробив член Харківського наукового товариства при ВУАН професор Д.Г.Віленський. Вчений займався питаннями класифікації ґрунтів, розробляв методики ґрунтознавчих досліджень і великомасштабного картування ґрунтів. Запропонував нові індекси генетичних горизонтів ґрунтів – Н, Е, І, Р та ін., (замість А, В, С ; 1928), які стали загальноприйнятими у ґрунтознавстві України. Особлива роль в організації досліджень